

Vooraf

Frans Daems & Oscar de Wandel: Wisselwerking tussen instructie- en leerstrategieën

Op 2 mei 1995 vond aan de Universitaire Instelling Antwerpen een studiedag plaats met als thema *Wisselwerking tussen instructie- en leerstrategieën*. In de voormiddag was de aandacht vooral toegespitst op ervaringen met instructie- en leerstrategieën, in de namiddag lag het accent op metacognitieve en cognitieve strategieën en leren leren. Dit nummer van *Vonk* is een bundeling van alle referaten in de volgorde van presentatie op de studiedag. Frans Daems & Oscar de Wandel geven eerst een korte introductie op het thema.

Philip Yde: Omgaan met schrijfstrategieën

Welk instructiegedrag brengt goede leerresultaten teweeg op het vlak van de schrijfvaardigheid? Deze vraag naar schrijfdidactische adviezen dient beantwoord op basis van uitkomsten van schrijfonderzoek. Philip Yde schetst de evolutie in het schrijfonderzoek vanaf de jaren 50 tot op heden. Die historische uitstap laat zien dat de aandacht van de onderzoekers verschoven is van de geproduceerde tekst naar de cognitieve processen en meer recent naar de sociale processen bij het schrijven. De didactische vertaling van de onderzoeksbevindingen laat echter veel te wensen over, aldus de auteur. Hij besluit met enkele suggesties die kunnen bijdragen tot de schrijfvaardigheidstheorie en waaruit ook didactische implicaties kunnen voortvloeien.

Gerard Westhoff: Leesstrategie-onderzoek en onderwijs in strategieën in het algemeen

Hoe belangrijk is het gebruik van leesstrategieën eigenlijk? En als strategiegebruik al een rol speelt, heeft de training in leesstrategieën dan zin, en zo ja, onder welke omstandigheden? Over beide vragen zijn in de literatuur tegenstrijdige opvattingen te vinden. Gerard Westhoff formuleert in dit artikel zijn persoonlijke bevindingen op basis van eigen onderzoek. Hij probeert onder meer te achterhalen welke factoren een goede van een zwakke lezer onderscheiden, en wat het effect is van vier varianten van strategietraining. De resultaten die hij presenteert, lijken ook relevant voor strategie-onderwijs in het algemeen.

Helge Bonset: Strategisch spreek- en luisteronderwijs?

Het concept 'strategisch onderwijs' roept heel wat vragen op, zoals: wat is strategisch handelen? en wat is een strategie? Op deze vragen probeert Helge Bonset een antwoord te formuleren, geïnspireerd door de Nederlandse leerpsycholoog Van Parreren. Naast een

theoretische uitweiding geeft hij expliciet aan hoe die concepten een concrete invulling hebben gekregen in het project Nederlands van de SLO, meer bepaald bij het ontwikkelwerk voor spreek- en luisteronderwijs in de basisvorming. Het accent ligt daarbij op twee belangrijke pijlers van strategisch handelen, namelijk oriënteren en reflecteren op de taak.

Michel Couzijn & Gert Rijlaarsdam: Lees- en schrijfstrategieën. Leren door doen of leren door kijken?

Na hun kritiek op de traditionele lees- en schrijfdidactiek waarbij leerlingen 'leren door oefenen', stellen Michel Couzijn en Gert Rijlaarsdam twee experimentele didactieken voor die aan de genoemde kritiekpunten tegemoet komen: een manier waarbij leerlingen elkaars oefenen observeren en becommentariëren, en een manier waarbij de leerling directe feedback van een medeleerling krijgt op zijn eigen oefenen. Ze doen verslag van een onderzoek waarin voor deze drie didactieken is nagegaan hoe goed de leerlingen de strategieën leren, en in welke mate transfer tussen de lees- en schrijfvaardigheden plaats vindt. Het artikel wordt afgerond met twee concrete lesideeën rond instruerende en betogende teksten.

Jan Elen: Didactische toevoegingen in schriftelijk studiemateriaal en hun bijdrage tot het leerproces

Schriftelijk studiemateriaal neemt in het onderwijs een centrale plaats in. Jan Elen staat stil bij de vraag welke bijdragen schriftelijk studiemateriaal kunnen leveren tot het leerproces en het verwerven van passende sturings- en verwerkingsvaardigheden. Eerst expliciteert hij de functies van onderwijsgeven en de rol die schriftelijk studiemateriaal daarin vervult. Hij gaat hierbij uit van een cognitieve visie op leren. Vervolgens geeft hij een kort overzicht van het onderzoek naar de effecten van twee soorten van didactische toevoegingen: verduidelijkende en sturende. Hij sluit het artikel af met enkele richtlijnen voor het gebruik van ondersteuningsmiddelen in schriftelijk studiemateriaal.

Jan Vermunt: Kortsluiting en aansluiting tussen leer- en instructiestrategieën

Bij leerlingen van het secundair en studenten van het hoger onderwijs heeft Jan Vermunt in recent onderzoek vier typen leerstijlen onderscheiden die hij typeert in termen van zelfstandigheid in leren. Van de andere kant karakteriseert hij drie onderwijsstijlen volgens de mate van sturing die door het onderwijs wordt uitgeoefend op het leren van de leerlingen. Deze leer- en instructiestrategieën kunnen naadloos op elkaar aansluiten, maar er zijn ook allereerste vormen van kortsluiting denkbaar. Door middel van meer procesgericht en activerend onderwijs kunnen deze aansluitingsproblemen voor een belangrijk deel verminderd worden, betoogt de auteur.

Marianne Elshout-Mohr: Reflecteren en het ontwikkelen van metacognitie

Strategisch onderwijs doet een sterk beroep op het vermogen van leerlingen om te reflecteren op de processen die ze hebben doorlopen, de resultaten die ze hebben bereikt, en de lessen die ze daaruit kunnen trekken voor de toekomst. In dit artikel weidt Marianne

Elshout-Mohr uit over deze reflectiefase als afsluiting van een episode van strategisch onderwijs. Aan de hand van concrete voorbeelden schetst ze drie mogelijke contexten voor reflecteren en geeft ze aan op welke manier leerlingen bij deze activiteit begeleid kunnen worden.

Lieven Verschaffel: Vraagstukken... een proefveld voor begrijpend lezen en kritisch denken?

De voorbije jaren is de traditionele vraagstukkendidactiek scherp bekritiseerd. Lieven Verschaffel verricht al geruime tijd onderzoek op dit terrein in het kader van een studie van het (leren) probleemoplossend denken bij leerlingen van de basisschool. In dit artikel bespreekt hij enkele bevindingen van het onderzoek. Hij staat stil bij drie belangrijke aspecten van het vaardig (leren) oplossen van contextgebonden wiskundige toepassingsopgaven, waar leerlingen heel wat problemen mee hebben. Al deze problemen hebben rechtstreeks te maken met de talige en de strategische kant van het (leren) oplossen van rekenvraagstukken.

Rita Rymenans
hoofredacteur

T U S S E N D O O R

CREATIEF SCHRIJVEN

Jaarprogramma 1995-1996

De Stichting-Lodewijk de Raet biedt cursisten de mogelijkheid om een eigen jaarprogramma creatief en literair schrijven samen te stellen. Iedereen kan op een passend niveau instappen en op zijn eigen tempo aan zijn schrijfontwikkeling werken. De cursussen staan open voor iedereen; schrijfervaring is niet nodig. Het volledige pakket bevat voor elk wat wils. Naast de algemene schrijftraining komen diverse genres aan bod.

Een overzicht:

- Horen, zien en schrijven;
- Dichter van jezelf;
- Wonen in woorden;
- Schrijven aan het verhaal van je leven;
- Trainingscursus creatief schrijven;
- Doorwerk cursus creatief schrijven;
- Dramaschrijven;
- Verhalen schrijven voor kinderen.

Een uitgebreide folder kan worden aangevraagd bij de Stichting-Lodewijk de Raet, Liedtsstraat 27-29, 1210 Brussel, tel. 02/240.95.01, fax 02/242.26.10.